

Andrzej Chodubski

**W 10 rocznicę śmierci.
O Profesorze Andrzeju Władysławie Sobocińskim
(1939–1996)
i jego działalności politologicznej**

„...lecz wszystkie nasze teorie
spisane niespisane
najpierw są niedorzeczne
potem niebezpieczne
a wreszcie dawno znane...”

(J. Twardowski, *Czas bez pożegnań*,
Warszawa 2004, s. 90–91)

Przez 31 lat, od 1965 do 1996 r. wyraźnie zaznaczał obecność w kształtowaniu oblicza gdańskiego środowiska politologicznego Profesor Andrzej Władysław Sobociński¹. Z wykształcenia był historykiem; zajmował się badawczo rozpoznawaniem współczesnego życia społeczno-politycznego, a zwłaszcza partyjnego w pomorskiej przestrzeni lokalnej. Opublikował z tego zakresu ponad 100 rozpraw, studiów, artykułów. Z dużą pasją zajmował się działalnością dydaktyczną. Posiadał staranne w tym względzie przygotowanie; zdobył je w szkole średniej – w Liceum Pedagogicznym; następnie przez 1 rok pracował jako nauczyciel szkoły podstawowej; po czym podjął studia pedagogiczne z zakresu historii. Zdolności i umiejętności pedagogiczne, a w tym duża otwartość na kontakty z młodzieżą sytuowały Go wśród powszechnie lubianych i cenionych nauczycieli akademickich.

¹ Por. *Uniwersytet Gdański*, Archiwum Działu Osobowego, sygn. 150/96 – Akta osobowe Andrzeja Sobocińskiego; A. Gwiazda, K. Knyżewski, W. Turnowiecki, *Prof. dr hab. Andrzej Sobociński nie żyje (17.05.1939–26.10.1996)*, „Teoria i Praktyka Polityki” 1997, nr 2, s. 7–10; Cz. Ciesielski, *Sobociński Andrzej Władysław (1939–1996)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXXIX/4, z. 163, Warszawa–Kraków 2000, s. 540–541.

Przez 12 lat, od 1 września 1978 do 31 sierpnia 1990 r. był wicedyrektorem ds. dydaktycznych w Instytucie Nauk Politycznych, a następnie po reorganizacji Instytutu Nauk Politycznych, od października 1992 do 16 października 1996 r. pełnił z ramienia Dziekana Wydziału Nauk Społecznych obowiązki koordynatora dydaktycznego katedr, zajmujących się kształceniem politologicznym na uczelni.

Jako ceniony nauczyciel akademicki, zajmujący się współczesnymi problemami społeczno-politycznymi był często zapraszany przez różne instytucje na prelekcje, pogadanki, okolicznościowe wykłady. Ujawniał w nich dużą odwagę podnoszenia problemów społeczno-politycznych, krytycyzm w objaśnianiu ich uwarunkowań, dociekliwość w analitycznym rozpoznawaniu procesów decyzyjnych, co nierzadko sytuowało Go w kręgu nauczycieli nowoczesnych, „niekonwencjonalnych”, nieco buńczucznych.

Pochodził z niezamożnej wiejskiej rodziny robotniczej. Urodził się 17 maja 1939 r. w Szreńsku na Mazowszu. Ojciec Stanisław był szewcem, matka Józefa ze Szczepańskich – pracownikiem Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”. Gdy miał 14 lat zmarł Mu ojciec; matka nie była w stanie samodzielnie utrzymać kilkudziesięciorodziny; pomoc okazała jej w tym względzie rodzina, m.in. Andrzejem zaopiekowali się krewni, zamieszkujący w Olsztynie.

W latach 1947–1954 uczęszczał do Szkoły Podstawowej w Szreńsku; należał do kręgu najlepszych uczniów w szkole; następnie w latach 1954–1959 uczył się w cieszącym się dobrą reputacją na Mazowszu – Liceum Pedagogicznym w Mławie. Po uzyskaniu uprawnień nauczycielskich podjął 1 września 1959 r. pracę w szkole w rodzinnej wsi. Po rocznej pracy, podjął decyzję o rozpoczęciu w systemie dziennym studiów wyższych; w związku z tym uzyskał od władz oświatowych w Mławie urlop bezpłatny. Studia podjął w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku na kierunku historia; studiował w latach 1960–1965. Ujawnił wtedy dużą aktywność jako działacz młodzieżowego ruchu studenckiego, a w tym w strukturach Związku Młodzieży Socjalistycznej oraz w Zrzeszeniu Studentów Polskich. W latach 1963–1965 pełnił funkcję przewodniczącego Rady Uczelnianej Związku Studentów Polskich. W działalności społecznej dał się poznać jako człowiek otwarty na otaczającą Go rzeczywistość, a w tym zwłaszcza na problemy innych ludzi, ujawniających przy tym dużą wrażliwość społeczną. Wyróżniała Go postawa koleżeńskiej, lojalności wobec społeczności akademickiej, odpowiedzialności za tzw. dobro ogółu.

1 września 1965 r. podjął w drodze konkursu pracę na stanowisku asystenta w nowo tworzonym na uczelni, na Wydziale Humanistycznym Studium Nauk Politycznych. Równoległe z pracą dydaktyczną zajął się przygotowaniem pod kierunkiem Prof. dr. hab. Romana Wapińskiego rozprawy doktorskiej. Obronił ją 12 lutego 1970 r.² Temat jej brzmiał *Polska Partia Robotnicza i Polska Partia Socjalistyczna na terenie województwa gdańskiego w latach 1945–1948 (rozwoj liczebny, struktura organizacyjna i formy współpracy)*³.

² *Katalog rozpraw doktorskich i habilitacyjnych*, Warszawa–Poznań 1971.

³ Por. A. Sobociński, *Polska Partia Robotnicza i Polska Partia Socjalistyczna na terenie województwa gdańskiego w latach 1945–1948 (struktura organizacyjna, rozwój liczebny i skład społeczny członków)*, cz. I i II, Gdańsk 1982, ss. 420 (nakład 500 egz.).

W tym też czasie zajmował się naukowym rozpoznawaniem przemian społeczno-politycznych, dokonujących się na Pomorzu, a zwłaszcza w małych miastach. Wyniki tych badań znalazły odbicie, m.in. w pracach: *Ziemia Sztumska* (we współautorstwie z Waławem Odyńcem, Romanem Wapińskim i Kazimierzem Podoskim; Gdynia 1968), *Dzieje Helu* (we współautorstwie z Stanisławem Gierszewskim i Kazimierzem Podoskim; Gdańsk 1969), *Nowy Staw* (we współautorstwie z Edwinem Rozenkranzem i Kazimierzem Podoskim; Gdańsk 1969).

Od pierwszych lat pracy na uczelni włączył się aktywnie w przygotowywanie materiałów i skryptów do edukacji z zakresu nauk politycznych. W 1967 r. ukazały się we współautorstwie *Podstawy nauk politycznych (Główne tezy i zasadnicze pojęcia)*, w 1971 r. we współautorstwie z Czesławem Ciesielskim i Kazimierzem Podoskim *Materiały do studiowania nauk politycznych*, w 1973 r. ukazał się skrypt we współautorstwie z Czesławem Ciesielskim, Bohdanem Piaseckim i Kazimierzem Podoskim, pt. *Wprowadzenie do teorii polityki*; w 1974 r. z tymi samymi współautorami przygotował skrypt *Organizacja polityczna społeczeństwa i jej funkcjonowanie*. Spotkał się on z dużym zainteresowaniem środowisk akademickich w kraju; był kilkakrotnie wydawniczo uznawiany.

W 1975 r. na zamówienie wydawnictwa Książka i Wiedza w Warszawie w tym samym współautorstwie przygotował *Podstawy nauk politycznych. Podręcznik dla szkół wyższych*. Miał on kilka wznowień wydawniczych.

Potrzeby dydaktyczne ujawniały wyzwanie przygotowania skryptów z różnych dyscyplin nauk politycznych, m.in. w 1977 r. wraz z Bożeną Drzewicką i Kazimierzem Podoskim opublikował skrypt, pt. *Wybrane problemy doktryn politycznych*, również w 1977 r. we współautorstwie z Bohdanem Piaseckim i Kazimierzem Podoskim *Polityka społeczna i gospodarcza PRL*. Równoległe z przygotowywaniem materiałów i skryptów dla studentów opracował też materiały szkoleniowe dla organizacji (podmiotów) życia społeczno-politycznego, m.in. w 1978 r. ukazał się wieloautorski skrypt, pt. *System politycznej organizacji społeczeństwa socjalistycznego w Polsce*. W latach osiemdziesiątych we współautorstwie z Czesławem Ciesielskim, Bohdanem Piaseckim i Kazimierzem Podoskim przygotował skrypty, pt. *Nauka o polityce* (1984) oraz *Nauka o polityce. Skrypt dla studentów studiów dla pracujących* (1986); drugi z nich ukazał się staraniem Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Nauk Politycznych w Warszawie. W warunkach reorganizacji studiów politologicznych przygotował wraz z Jarosławem Ochem materiał pomocniczy, pt. *System polityczny Polski współczesnej* (1995). Jego autorski udział w opracowywaniu materiałów i skryptów wynosił od 25 do 50% w poszczególnych publikacjach.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych uwagę naukowo-poznawczą skierował na rozpoznawanie przemian społeczno-politycznych dokonujących się w nowo kształtujących się strukturach miejskich; przedmiotem uwagi analitycznej stała się przestrzeń miasta Gdyni. Jednocześnie kontynuował i pogłębiał studia dotyczące przemian dokonujących się w organizacyjnym życiu młodzieżowym oraz partyjnym. Badania dotyczące przemian społeczno-politycznych, dokonujących się po II wojnie światowej

w Gdyni uwieńczył przygotowaniem rozprawy, pt. *Przemiany społeczeństwa Gdyni w latach 1945–1970. Studium historyczno-społeczne*. Na jej podstawie odbył 28 kwietnia 1977 r. kolokwium habilitacyjne. W sześciu rozdziałach rozprawy zawarł problemy poznawcze: 1. Funkcjonowanie Gdyni w latach 1945–1970; 2. Ludność Gdyni w latach 1945–1970; 3. Przemiany struktury społeczno-zawodowej mieszkańców Gdyni w latach 1945–1970; 4. Płożenie materialne i warunki życia ludności Gdyni w latach 1945–1970 (ogólna charakterystyka); 5. Podstawowe przemiany społeczeństwa Gdyni w latach 1945–1970 w sferze kultury; 6. Mieszkańcy Gdyni na tle powojennych przemian społecznych w Polsce. W rozpoznawaniu problemu wskazując odrębność położenia i specyfiki gospodarczej Gdyni wskazywał na siłę uwarunkowań ustrojowych; zauważał, że „ustroj społeczno-gospodarczy i polityczny może faworyzować, podnosić prestiż określonych klas, warstw czy kategorii zawodowych bądź degradować, a nawet zmierzać świadomie do likwidacji innych (...) jemu najczęściej przypada rola wiodąca w tym, czy do oświaty i podnoszenia swoich kwalifikacji mają dostęp rzesze społeczeństwa, bądź tylko niektóre, wybrane grupy”⁴. Zauważał, że skutki przemian ustrojowych i burzliwego rozwoju Polski w całym okresie powojennym są tak głębokie i różnorodne, że jeszcze długo, nawet w przypadku regionalnego zasięgu opracowania (...) będą musiały być przedmiotem badawczych dociekań⁵. Odnosząc się do bazy źródłowej jako otwarte stawiał pytanie dotyczące wiarygodności rejestrowanego stanu rzeczywistości; podkreślał też ubogi stan materiałów źródłowych typu archiwalnego, wyrażając przy tym nadzieję, że mogą w tym względzie nastąpić w przyszłości zmiany, jako że mogą zostać uporządkowane przez służbę archiwalną materiały wytwarzane przez różne instytucje życia kulturowego.

Rozpoznając przemiany społeczno-polityczne Gdyni systematycznie publikował na łamach czasopiśmiennictwa specjalistycznego, a w tym naukowego oraz popularnego cząstkowe wyniki badań. Przygotowywał okolicznościowe wykłady, referaty, które ukazywały się w formie wydawnictw pokonferencyjnych. Wśród publikacji tych zwracały uwagę zagadnienia: kultury politycznej, samorządności, infrastruktury społecznej, gospodarki morskiej, polityki społecznej, kulturalnej. Swoiste podsumowanie tego nurtu badań znalazło odbicie w przygotowaniu syntetycznego opracowania do dzieła zbiorowego, pt. *Dzieje Gdyni*, pod red. Romana Wapińskiego (Ossolineum 1980)⁶.

Ustalenia dotyczące życia partyjnego publikował na łamach lokalnego czasopiśmiennictwa, m.in. w „Roczniku Gdynskim” 1978/1979 przedstawił artykuł *Polska Partia Robotnicza i Polska Partia Socjalistyczna na terenie Gdyni w latach 1945–1948*, w „Roczniku Sopotkim” 1979 – *Szkic działalności Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Partii Socjalistycznej*, w *Jantarowych Szlakach* 1986 – „Działalność partii politycznych w Elblągu w pierwszym okresie po II wojnie światowej”. Swoiste podsumowanie tego nurtu badań zawarł w pracach, pt. *Z dziejów PPR i PPS w województwie gdańskim* wydanej

⁴ A. W. Sobociński, *Przemiany społeczeństwa Gdyni w latach 1945–1970. Studium historyczno-społeczne*, Gdańsk 1977, s. 11.

⁵ Ibidem, s. 19.

⁶ *Dzieje Gdyni*, red. R. Wapiński, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1980, roz. XVIII–XXI.

w 1986 r. przez Krajową Agencję Wydawniczą oraz *Życie polityczne Elbląga w latach 1945–1948* wydanej w 1989 r.

Dorobek naukowy systematycznie poszerzał o nowe płaszczyzny zainteresowań, które mieściły się w szeroko rozumianym nurcie badań politologicznych. Posługując się faktografią pozostającą wciąż w procesie stawania się jako historyk dziejów najnowszych w rozpoznawaniu zjawisk i procesów przemian posługiwał się metodologią charakterystyczną dla studiów politologicznych. Faktografię traktował jako materiał do refleksyjnego ujawniania prawdziwości i zjawisk specyficznych w życiu społeczno-politycznym. Eksplanacyjny i predyktywny ogląd rzeczywistości społeczno-politycznej sytuował Go w swoistej opozycji do tradycyjnego prezentowania wiedzy o rzeczywistości społeczno-politycznej; w dociekaniach intelektualnych oraz działalności dydaktycznej odchodził od tradycyjnego, „schematycznego” prezentowania wiedzy na rzecz odważnego formułowania pytań badawczych, inspirowania nowych przewartościujących ocen rzeczywistości społeczno-politycznej. Droga metodologiczna poszukiwań badawczych przysparzała Mu w świecie intelektualnym licznych zwolenników oraz jednocześnie rozdziła zagorzałych przeciwników, zwłaszcza wśród badaczy regionalistów, zajmujących się porządkowaniem wiedzy o określonych wycinkach wiedzy o ładzie kulturowym; ujawniał się też jako jednostka „niepokorna” dla niektórych organów systemu władzy. Prezentował bowiem krytyczny stosunek wobec mechanizmów sprawowania władzy, elit politycznych, procesu decyzyjnego zarówno przed rozpoczęciem transformacji ustrojowej, jak w czasie jej urzeczywistniania, zwłaszcza po 1989 r.

W szerokim nurcie jego zainteresowań badawczych oraz działalności popularyzacyjnej (dydaktycznej) podstawowe kwestie stanowiły: 1. ujęcia teoretyczne dotyczące życia społeczno-politycznego (pojęcia, kategorie politologiczne), co znalazło odbicie przede wszystkim w skryptach i podręcznikach akademickich; 2. organizacja polityczna społeczeństwa, funkcjonowanie systemów i partii politycznych; 3. funkcjonowanie i zasady działania podmiotów władzy lokalnej; 4. przeobrażenia społeczne w ładzie lokalnym, ruchy polityczne, sprzeczności i konflikty społeczno-polityczne oraz ich przezwyciężanie; 5. poziom kultury politycznej społeczeństwa oraz jego kształtowanie.

Dużą aktywność ujawniał w życiu organizacyjnym uczelni oraz pozauniwersyteckim w ładzie społeczno-politycznym⁷. W Instytucie Nauk Politycznych pełnił przez cztery kadencje, od 1 września 1978 do 31 sierpnia 1990 r. funkcje wicedyrektora ds. dydaktycznych. Równocześnie też pełnił funkcję kierownika zakładów, od 1 września 1974 do 31 sierpnia 1981 r. przez trzy kadencje – współczesnych Stosunków Ustrojowych i Międzynarodowych, oraz przez kolejne trzy kadencje – Organizacji Politycznej Społeczeństwa (31 sierpnia 1992 r. na rok przed upływem kadencji w związku z reorganizacją Instytutu Nauk Politycznych został odwołany z tej funkcji). 1 września 1993 r. powierzono Mu kierowanie Katedrą Systemów Politycznych, a następnie 24 lutego 1994 r. po dalszych przekształceniach organizacyjnych Katedrą Teorii Polityki. Po reorganizacji Instytutu Nauk Politycznych w system katedralny: 1. Katedrę Historii Najnowszej i Myśli

⁷ *Informator. Stowarzyszenie Autorów polskich Oddział Gdańsk*, Gdańsk 1989, s. 30–31.

Politycznej XIX i XX wieku; 2. Katedrę Nauki o Cywilizacji; 3. Katedrę Międzynarodowych Stosunków Politycznych, a następnie Katedrę Stosunków Międzynarodowych, i 4. Katedrę Teorii Polityki, powierzono Mu decyzją Dziekana Nauk Społecznych pełnienie obowiązków koordynatora dydaktycznego katedr zajmujących się kształceniem politologicznym.

Pełniąc kierownicze funkcje w Instytucie Nauk Politycznych ujawnił duże zaangażowanie na rzecz uruchomienia kształcenia politologicznego jako oddzielnego kierunku studiów; 1 października 1985 r. rozpoczęto na studiach dziennych kształcenie studentów na kierunku nauki polityczne o specjalności nauczycielskiej; rok później uruchomiono kształcenie również w systemie studiów zaocznych. W latach 1990–1992 absolwenci uzyskiwali tytuł zawodowy magistra nauk politycznych, następnie w latach 1993–1996 – magistra politologii, do 2001 r. – magistra politologii i nauk społecznych oraz obecnie – magistra politologii⁸.

Podobnie duże zaangażowanie przejawiał w staraniach o reaktywację uprawnień do przyznawania stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce. Instytut Nauk Politycznych posiadał je do sierpnia 1987 r.; przywrócone zostały w 1995 r. na mocy decyzji Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych.

Szczególną aktywność organizacyjną ujawnił w roku akademickim 1991/1992, w sytuacji podjęcia przez władze uczelni przeprowadzenia zmian reorganizacyjnych, odnoszących się do funkcjonowania Instytutu Nauk Politycznych. Senacka Komisja ds. Reformy Studiów na Uniwersytecie Gdańskim podejmowała działania mające na celu reorganizację Instytutu, pomijając przy tym jego urzędujące władze, m.in. powierzyła wykonywanie opinii o działalności jednostki osobom, które pomijały rzeczywisty ogląd jej pracy naukowo-dydaktycznej. Dyrekcja i Rada Instytutu Nauk Politycznych wyraziła zdecydowany sprzeciw tej praktyce; przypominała przy tym zapis Statutu Uniwersytetu Gdańskiego, m.in. § 2, w którym zapisano, że „Uniwersytet Gdański jest organizowany i działa na zasadzie wolności: badań naukowych, nauczania i światopoglądów” oraz § 5, w którym zapisano: „W Uniwersytecie obowiązują ponadto reguły tradycji i dobrych obyczajów akademickich”, oraz wskazała działania władz uczelni ukierunkowane na negatywną ocenę jednostki. W ślad za tym zaczęły pojawiać się na łamach „Gazety Uniwersyteckiej” oraz prasy lokalnej informacje nasycone insynuacjami, pomówieniami, zniesławiające pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu Nauk Politycznych⁹. W obronie dobrego imienia Instytutu wystąpiła jego społeczność studencka, a w tym zaangażowani w przemiany ustrojowe aktywiści i działacze.

W życiu organizacyjnym zaznaczał swą obecność i aktywność w Polskim Towarzystwie Nauk Politycznych, poprzez które starał się integrować gdańskie środowisko

⁸ A. Chodubski, *Z dziejów rozwoju politologii na Uniwersytecie Gdańskim*, [w:] *Problemy badawcze politologii w Polsce*, red. M. J. Malinowski, M. Burdelski, R. Ożarowski, Gdańsk–Warszawa 2004, s. 46.

⁹ *Statut Uniwersytetu Gdańskiego z dn. 1 września 1991 r.*, Gdańsk 1991; A. Chodubski, op.cit., s. 49–52.

politologiczne; wyrażało się to w organizacji wspólnych konferencji naukowych i dydaktycznych poświęconych realizacji nauk politycznych. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego, Towarzystwa Wiedzy Powszechnej.

Od 1962 r. należał do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej; ujawniał w niej zaangażowanie przede wszystkim w płaszczyźnie edukacyjnej. Za działalność organizacyjną odznaczono Go medalami i odznaczeniami, m.in. przyznano Mu w 1966 r. „Złotą Odznakę Zrzeszenia Studentów Polskich”, w 1975 r. „Medal Komisji Edukacji Narodowej”, w 1978 r. odznakę „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”, a w 1981 r. „Za zasługi rozwoju Elbląga”. W 1977 r. otrzymał „Złoty Krzyż Zasługi”.

Od 1 lutego 1994 r. był profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Gdańskiego. Powszechnie odbierany był jako nauczyciel akademicki z łatwością zawierający przyjaźnie ze spotykanymi na swej drodze ludźmi zarówno ze środowiska akademickiego, jak i spoza niego. Postrzegany był jako człowiek skuteczny w swym działaniu, autorytet w wielu sprawach naukowych i organizacyjnych, wywierający istotny wpływ na podejmowane wybory i różne decyzje. Posiadał specyficzny dar prowadzenia polemik, co ujawniło się w formie dyskusji naukowych, jak i potocznym dyskursie, dotyczącym życia społeczno-politycznego; ujawniał przy tym otwartość na poglądy innych, a zwłaszcza na postawę adwersarzy. W ujawniających się sporach zarówno o podłożu społeczno-politycznym, jak i w ogóle kulturowo-cywilizacyjnym opowiadał się za potrzebą dialogu, za poszukiwaniem dróg porozumienia, rozumienia. Broniąc swych racji, kierując się zwykle przesłankami racjonalnymi, zwracał uwagę na cele, dążenia i aspiracje innych ludzi, a w tym przeciwników ideowych. Pochodzenie i doświadczenie życia ugruntowało w Nim ideały i opcje mieszczące się w ramach paradygmatu demokratycznej lewicy; ufał i starał się urzeczywistnić ideały rzetelnej pracy jako źródła satysfakcji i spełnienia aspiracji i dążeń, umiejętności uczenia się, rozumienia siebie i świata od innych ludzi, tzw. autorytetów, myślenia racjonalnego, ukierunkowanego na urzeczywistnianie dobra, sprawiedliwości, przyjaźni itp.

W działaniu starał się urzeczywistnić ideały dobrej organizacji, przestrzegania porządku prawnego oraz rozwiązywania złożonych spraw na drodze kompromisów i porozumień. Płaszczyznę tej działalności ujawniał m.in. w czasie specyficznej uczelnianej pracy, jaka był nabór kandydatów na studia, gdzie zgłaszało się wielokrotnie więcej kandydatów niż było ustalonych miejsc studenckich; przez wiele lat przewodniczył komisjom naboru kandydatów na studia politologiczne. W podobnej też roli występował jako wieloletni przewodniczący okręgowych komisji olimpiad i konkursów wiedzy o Polsce i świecie współczesnym.

Dużym zainteresowaniem studentów cieszyły się prowadzone przez Niego seminaria magisterskie, podyplomowe oraz wykłady. Wyróżniały się one otwartością na bieżące problemy społeczno-polityczne Polski i świata. Wymagały od studenta dużej aktywności percepcyjnej oraz nierzadko pogłębionej, krytycznej oceny zjawisk i procesów społecznych zarówno z przeszłości, jak i rzeczywistości stającej się. Z dużym zainteresowaniem spotykały się Jego wykłady w różnych środowiskach pozauniwersyteckich. W dodatkowym wymiarze prowadził je w latach 1976–1978 w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN;

w latach 1986–1989 w Państwowej Wyższej Szkole Plastycznej i Akademii Muzycznej w Gdańsku oraz wielu innych instytucjach życia publicznego.

Był promotorem 3 przewodów doktorskich oraz wykonał recenzje 10 dysertacji. Za działalność naukowo-dydaktyczną oraz organizacyjną był wyróżniany nagrodami Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Rektora Uniwersytetu Gdańskiego.

Był człowiekiem oddanym w życiu rodzinnym. 24 marca 1967 r. zawarł związek małżeński z Marią Heleną z Jakubowskich (dr chemii – pracownikiem naukowo-dydaktycznym Uniwersytetu Gdańskiego). Był ojcem córki Magdaleny Heleny (od 28 października 2005 r. żony Ireneusza Malka). Zamieszkującej przez wiele lat w Gdańsku-Żabiance, przy ul. Gdyńskiej prowadził dla krewnych i przyjaciół tzw. „dom otwarty”; w 2004 r. przeprowadził się z żoną do Pszczółtek, gdzie nabył dom przy ul. Szkolnej. Stał się on swoistą oazą gościnności. Odwiedzali Go liczni znajomi. Podziwiano pasję ogrodniczą, uprawę różnorodnej roślinności, zarówno warzyw, jak i krzewów i kwiatów ozdobnych.

26 października 1996 r. pełnił Jego aktywności profesjonalnej oraz życia rodzinnego przerwała nagła śmierć¹⁰. Pochowany został 30 października 1996 r. na miejscowym cmentarzu w Pszczółkach; w pogrzebie obok krewnych wzięli udział bardzo liczni przedstawiciele społeczności akademickiej oraz szerokie kręgi przyjaciół i znajomych.

W pamięci współpracowników oraz szerokiego kręgu przyjaciół wciąż pozostaje jako nauczyciel akademicki o szerokich horyzontach zainteresowań, otwarty na realizację wciąż nowych wyzwań w szybko zmieniającym się łańdździe kulturowo-cywilizacyjnym, pełen inicjatyw, śmiałych pomysłów, a w tym dotyczących rozwoju politologii. W modelu rozwojowym za łączeniem działań poznawczych – teorii z badaniami empirycznymi, które nie mogą być jednak typu przyrodniczego. Wyrazem dążenia do urzeczywistniania tego modelu było, m.in. zainicjowanie w 1995 r. wydawania katedralnego czasopisma pt. „Teoria i praktyka polityki”.

Andrzej Chodubski

¹⁰ „Dziennik Bałtycki” 1996, nr 255.